

Για τον Αγωνιστή – Ερευνητή

μτφ στα αγγλικά: Sebastian Touza

I

Επιτέλους μάθαμε ότι η εξουσία – το κράτος, αν κατανοηθεί ως προνομιακός χώρος της αλλαγής – δεν είναι το πεδίο, αριστήνδιν, του πολιτικού. Όπως το έθεσε ο Σπινόζα πολύ παλιά, μια τέτοια εξουσία είναι ο χώρος της θλίψης και της απόλυτης *ανικανότητας*. Επομένως στρεφόμαστε στην αντιεξουσία. Για εμάς, η απελευθερωτική σκέψη δεν αναζητά να κατακτήσει το κρατικό μηχανισμό για να επιφέρει την αλλαγή· αντίθετα, αναζητά να ξεφύγει από εκείνα τα σημεία, να αποκηρύξει την καθιέρωση οποιουδήποτε κέντρου ή κεντρικότητας.

Οι αγώνες για αξιοπρέπεια και δικαιοσύνη συνεχίζονται· ο κόσμος, στην ολότητά του, αμφισβητείται και επανεφευρίσκεται ξανά. Αυτή η ενεργοποίηση του αγώνα – μια αληθινή αντεπίθεση – που ενθαρρύνει την παραγωγή και διάχυση των υποθέσεων της αντιεξουσίας.

Ο λαϊκός αγώνας έχει ξανα-εμφανιστεί πρόσφατα στην Αργεντινή. Οι πικέτες¹ και η εξέγερση του Δεκέμβρη του 2001² επιτάχυναν το ρυθμό της ριζοσπαστικοποίησης³. Η δέσμευση και τα ερωτήματα για τις συγκεκριμένες μορφές παρέμβασης είναι και πάλι ουσιώδη στοιχεία. Αυτή η αντεπίθεση εργάζεται με πολλαπλούς τρόπους και αντιμετωπίζει όχι μόνο ορατούς εχθρούς, αλλά επίσης εκείνους τους ακτιβιστές και τους διανοούμενους που σκοπεύουν να συλλάβουν τις κοινωνικές πρακτικές της αντιεξουσίας σε προκαθορισμένα σχήματα.

Σύμφωνα με τον James Scott, το σημείο αφετηρίας της ριζοσπαστικότητας είναι η φυσική, πρακτική, κοινωνική αντίσταση⁴. Κάθε σχέση εξουσίας ή υποταγής παράγει συναντήσεις ανάμεσα στον εξουσιαστή και τους εξουσιαζόμενους. Σε εκείνους τους χώρους συνάντησης, οι εξουσιαζόμενοι εκδηλώνουν ένα *δημόσιο λόγο* που περιλαμβάνει το να λένε αυτό που ο ισχυρός θα ήθελε να ακούει, ενισχύοντας την εμφάνιση της δικής τους υποταγής, ενώ – σιωπηρά – σε ένα χώρο *αόρατο* στην εξουσία, υπάρχει η παραγωγή ενός κόσμου παράνομων γνώσεων (*saberes*) που ανήκει στην εμπειρία της μικρο-αντίστασης και ανυποταξίας.

Αυτό συμβαίνει σε μια μόνιμη βάση εκτός από εποχές εξέγερσης, όταν ο κόσμος των καταπιεσμένων έρχεται στο φως, εκπλήσσοντας και τους φίλους και τους ξένους.

Επομένως, το σύμπαν των εξουσιαζόμενων υπάρχει ως τομή: ως ενεργητική υπακοή και εθελούσια υποταγή, αλλά *επίσης* ως μια σιωπηρή γλώσσα που επιτρέπει την κυκλοφορία αστείων, τελετουργικών και γνώσεων που σχηματίζουν τους *κώδικες της αντίστασης*.

Αυτή η προτεραιότητα των αντιστάσεων που δίνει τη βάση στη μορφή της 'αγωνίστριας – ερευνήτριας', της οποίας η αναζήτηση είναι να διεξάγει θεωρητική και πρακτική εργασία προσανατολισμένη να συν-

1 Το βιβλίο *La Hipotesis 891*, που παρατίθεται παραπάνω, ασχολείται με αυτά που έχουν ανοίξει από εκείνη την εμπειρία αγώνα και σκέψης που είναι γνωστή ως “*riquetero*”.

2 Δείτε το βιβλίο μας 19 y 20. *Apuntes para el nuevo protagonismo social*, που εκδόθηκε από τις εκδόσεις De Mano en Mano τον Απρίλιο του 2002.

3 (Σ.τ.Μ.) Τη νύχτα της 19ης Δεκεμβρίου 2001, χιλιάδες Αργεντινοί κατέλαβαν τους δρόμους, τις πλατείες, και τους δημόσιους χώρους των μεγάλων πόλεων. Την επόμενη μέρα, αφού 36 άτομα είχαν σκοτωθεί σε οδομαχίες με την αστυνομία, ο Πρόεδρος Fernando de la Rúa παραιτήθηκε. Η εξέγερση έδωσε ώθηση στην περίοδο έντονης κοινωνικής δημιουργικότητας που ξεκίνησε με τη δημιουργία τους κινήματος ανέργων εργατών – γνωστοί και ως “*riqueteros*” για την πρακτική τους να κλείνουν δρόμους – στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1990. Στον μήνα που ακολούθησε την εξέγερση, εκατοντάδες λαϊκές συνελεύσεις ξεπήδησαν στις γειτονίες σε όλη τη χώρα. Πολλά εργοστάσια και εταιρείες που είχαν χρεωκοπήσει καταλήφθηκαν από τους εργάτες τους και άρχισαν να λειτουργούν υπό τον έλεγχό τους. Αρκετές από εκείνες τις πρωτοβουλίες συγκροτήθηκαν σχηματίζοντας κυκλώματα εμπορίου που βασίζοντας στις αρχές της αλληλεγγύης, βοηθώντας να παρέχουν τα αναγκαία της ζωής για τα εκατομμύρια που είχαν περιθωριοποιηθεί από μια οικονομία που είχε ακρωτηριαστεί από την υπακοή της στις επιταγές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και άλλων διεθνικών “*αναπτυξιακών*” υπηρεσιών.

4 James C. Scott, *Domination and the Arts of Resistance: Hidden Transcripts*, London, New Haven 1992.

παράγει τις γνώσεις και τους τρόπους μιας εναλλακτικής κοινωνικότητας, αρχίζοντας με τη δύναμη (potencia)⁵ εκείνων των κατώτερων (subaltern) γνώσεων⁶.

Η αγωνιστική έρευνα δεν εργάζεται ούτε από το δικό της σύνολο γνώσεων για τον κόσμο ούτε από το πως πρέπει να είναι τα πράγματα. Αντιθέτως, η μόνη συνθήκη για τους αγωνιστές – ερευνητές είναι δύσκολη: να παραμείνουν πιστοί στην 'άγνοιά' τους. Με αυτή την έννοια, είναι μια αυθεντική αντι-παιδαγωγική – όπως αυτή που ήθελε ο Joseph Jacotot⁷.

Επομένως, ο αγωνιστής – ερευνητής διακρίνεται τόσο από τον ακαδημαϊκό ερευνητή και τον πολιτικό αγωνιστή, χωρίς να αναφέρουμε τον ανθρωπιστή της ΜΚΟ (μη κυβερνητικό οργανισμό), τον εναλλακτικό ακτιβιστή, όσο και το άτομο με απλά καλές προθέσεις.

Μακριά από θεσμικές διαδικασίες όσο και από ιδεολογικές βεβαιότητες, η ερώτηση είναι μάλλον να οργανώσει τη ζωή σύμφωνα με μια σειρά υποθέσεων (πρακτικών και θεωρητικών) για τους δρόμους για την (αυτο)χειραφέτηση. Η εργασία σε αυτόνομες συλλογικότητες που δεν υπακούουν τους κανόνες της επιβάλλονται από την ακαδημία συνεπάγεται την καθιέρωση μιας θετικής σχέσης με τις κατώτερες (subaltern), διασπασμένες και κρυμμένες γνώσεις, και την παραγωγή ενός σώματος *πρακτικών γνώσεων της αντι-εξουσίας*. Αυτό είναι ακριβώς το αντίθετο της χρήσης των κοινωνικών πρακτικών ως πλαίσιο επιβεβαίωσης των εργαστηριακών υποθέσεων. Η αγωνιστικότητα της έρευνας είναι λοιπόν, επίσης η τέχνη της καθιέρωσης συνθέσεων που προικίζουν με δύναμη (potencia) τις αναζητήσεις και τα στοιχεία μιας εναλλακτικής κοινωνικότητας.

Η *ακαδημαϊκή* έρευνα υπόκειται σε ένα ολόκληρο σύνολο αλλοτριωτικών μηχανισμών που διαχωρίζουν τις ερευνητριες από το ίδιο το νόημα της δραστηριότητάς τους: πρέπει να προσαρμόσουν την εργασία τους σε καθορισμένους κανόνες, θέματα και συμπεράσματα. Η χρηματοδότηση, η εποπτεία, οι γλωσσικές απαιτήσεις, η γραφειοκρατική κόκκινη ταινία, τα άδεια συνέδρια και το πρωτόκολλο, συνιστούν τις συνθήκες στις οποίες ξετυλίγεται η πρακτική της *επίσημης* έρευνας.

Η αγωνιστική έρευνα απομακρύνεται από εκείνα τα κυκλώματα της ακαδημαϊκής παραγωγής – φυσικά, χωρίς να τους αντιτίθεται ούτε να τα αγνοεί. Χωρίς να αποκηρύσσει ή να αρνείται την πανεπιστημιακή έρευνα, είναι μια ερώτηση ενθάρρυνσης μιας άλλης σχέσης με τις λαϊκές γνώσεις. Ενώ οι γνώσεις (conocimientos) που παράγονται από την ακαδημία συνήθως αποτελούν ένα μπλόκ που συνδέεται με την αγορά και τον επιστημονικό λόγο (απαξιώνοντας τις όποιες άλλες μορφές), αυτό που χαρακτηρίζει την αγωνιστική έρευνα είναι η αναζήτηση για τα σημεία στα οποία εκείνες οι γνώσεις μπορούν να συντεθούν με λαϊκές γνώσεις. Η αγωνιστική έρευνα προσπαθεί να εργαστεί υπό εναλλακτικές συνθήκες, που δημιουργούνται από την ίδια τη συλλογικότητα και τους δεσμούς με την αντιεξουσία στην οποία εγγράφεται, αναζητώντας την αποτελεσματικότητά της στην παραγωγή γνώσεων που θα είναι χρήσιμες για τους αγώνες.

Η αγωνιστική έρευνα λοιπόν μετατρέπει τη θέση της : προσπαθεί να παράγει μια δυνατότητα για τους αγώνες να διαβάσουν τον εαυτό τους, και συνεπώς, να ξανασυλλάβουν και να διαδώσουν τις προόδους και παραγωγές άλλων κοινωνικών πρακτικών.

5 Σ.τ. Μ.: Στα ισπανικά υπάρχουν δυο λέξεις για την λέξη "power" (=δύναμη/εξουσία). 'Poder' και 'potencia', που προέρχονται από τις λατινικές λέξεις "potestas" και "potencia". Η κατανόηση των Colectivo Situaciones της λέξης power βασίζεται σε μια διάκριση που αντλούν από το Σπινόζα. Ενώ η "potencia" είναι μια δυναμική, συγκροτητική διάσταση, η "poder" είναι στατική, συγκροτημένη. Η potencia αναφέρεται στη δύναμη να κάνουμε, να επηρεάζουμε και να επηρεαζόμαστε, ενώ ο μηχανισμός της αναπαραστάσης που συγκροτεί την "poder" διαχωρίζει την "potencia" από τα σώματα που αναπαριστώνται. Για να διατηρήσουμε την έμφαση αυτής της διάκρισης, η ισπανική λέξη "potencia" θα χρησιμοποιείται, όταν χρειάζεται σε όλο αυτό το κεφάλαιο.

6 Η μορφή της 'αγωνίστριας – ερευνήτριας' παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στο Miguel Benasayag and Diego Sztulwark, *Polytica y situacion. De la potencia al contrapoder*, Buenos Aires: Ediciones de mano en mano 2002.

7 Δείτε συγκεκριμένα τις όμορφες σελίδες του βιβλίου του Jacques Rancière, *The Ignorant Schoolmaster: Five Lessons in Intellectual Emancipation*, Stanford/California 1991. Για τον Jacotot όλες οι παιδαγωγικές βασίζονται σε μια 'εξήγηση' για κάτι που δίνεται από κάποιον από μια ανώτερη θέση εξυπνάδας, και παράγει, πάνω απ' όλα, 'εξηγημένα παιδιά' (explicated kids). Αντίθετα, οι "άσχετοι δάσκαλοι" (ignorant schoolmasters) διδάσκουν χωρίς να εξηγούν. Μπορούν να διδάξουν αυτό που δεν γνωρίζουν επειδή οργανώνουν τις εμπειρίες τους σύμφωνα με μια ριζικά διαφορετική αρχή: την ισότητα της εξυπνάδας.

Αντίθετα με τον πολιτικό αγωνιστή, για τον οποίο η πολιτική πάντα λαμβάνει χώρα στη δική της χωριστή σφαίρα, η αγωνίστρια-ερευνήτρια είναι ένα χαρακτήρας που δημιουργείται από ερωτήσεις, δεν είναι κορεσμένη από ιδεολογικά νοήματα και μοντέλα του κόσμου.

Ούτε είναι η αγωνιστική έρευνα μια πρακτική 'ιδεολογικά δεσμευμένων διανοούμενων' ή μιας ομάδας 'συμβούλων' των κοινωνικών κινημάτων. Ο στόχος δεν είναι να πολιτικοποιήσουν ή να διανοητικοποιήσουν τις κοινωνικές πρακτικές. Δεν είναι το ζήτημα να τα καταφέρουν να κάνουν ένα άλμα για να περάσουν από την κοινωνική στη 'σοβαρή πολιτική'.

Το μονοπάτι της πολυπλοκότητας είναι το αντίθετο αυτών των εικόνων του άλματος και της *σοβαρότητας*: δεν αφορά τη διδασκαλία ούτε τη διάδοση βασικών κειμένων, αλλά της εξέτασης πρακτικών για τα αναδυόμενα ίχνη μιας νέας κοινωνικότητας. Αν αυτό διαχωριστεί από τις πρακτικές, η γλώσσα της αγωνιστικής έρευνας ανάγεται στη διάδοση μιας αργκό, μιας μόδας, ή μιας ψευδο-ακαδημαϊκής ιδεολογίας που στερείται μιας άγκυρας στην κατάσταση⁸.

Από την προσέγγιση της υλικότητάς της, η αγωνιστική έρευνα αναπτύσσεται με τις μορφές των εργαστηρίων και του συλλογικού διαβάσματος, της παραγωγής των συνθηκών για τη σκέψη και τη διάχυση παραγωγικών κειμένων, στη γενιά των κυκλωμάτων που βασίζονται σε συγκεκριμένες εμπειρίες αγώνα και στον πυρήνα των αγωνιστών-ερευνητών. Από το 2000, κρατήσαμε ένα συγκεκριμένο μονοπάτι μέσα στο μάγμα των κοινωνικών πρακτικών, συναντήσεων, και ανακαλύψεων που έχουν ονομαστεί το "εργαστήρι της Αργεντινής", γνωστό πάνω απ' όλα για την εξέγερση νέου τύπου που συνέβη στις 19 και 20 Δεκεμβρίου του 2001. Για να διαδώσουμε τις επεξεργασίες που προέκυψαν από αυτό το μονοπάτι δημιουργήσαμε το δικό μας εκδοτικό οίκο, με το όνομα De Mano en Mano⁹, και εκδώσαμε μια σειρά φακέλων, σημειώσεων, και βιβλίων που εξέθρεψαν την έρευνα με τις συνέπειές τους. Το επόμενο μέρος ασχολείται με μια σειρά υποθέσεων για την έννοια του αγωνιστή-ερευνητή, που προέκυψε σε διαφορετικά σημεία αυτού του μονοπατιού, και το οποίο διατηρεί ένα παροδικό χαρακτήρα, καθώς είναι ακόμη υπό επεξεργασία.

II

Η αγωνιστική έρευνα δεν έχει αντικείμενο. Γνωρίζουμε την *παράδοξη* φύση αυτής της δήλωσης – αν κάποιος/α κάνει έρευνα, κάνει έρευνα πάνω σε *κάτι*· αν δεν υπάρχει τίποτα να κάνει έρευνα πάνω του, πώς μπορούμε να μιλάμε για έρευνα; - και συγχρόνως, έχουμε πειστεί ότι είναι ακριβώς αυτή η φύση της που δίνει στην αγωνιστική έρευνα τη δύναμή της (*potencia*). Το να διερευνούμε χωρίς να αντικειμενοποιούμε¹⁰, συνεπάγεται το να εγκαταλείψουμε την συμβατική εικόνα του ερευνητή. Και αυτό είναι που προσπαθεί και ελπίζει ο *αγωνιστής ερευνητής*.

Πράγματι, η έρευνα μπορεί να είναι ένας δρόμος για την *αντικειμενικοποίηση* (και πάλι, δεν πρωτοτυπούμε με το να επιβεβαιώνουμε αυτή την παλιά γνώση· ωστόσο, αυτό το αποτέλεσμα είναι ένας από τους πιο σοβαρούς περιορισμούς της συνηθισμένης υποκειμενικότητας του ερευνητή). Όπως μας υπενθυμίζει ο Νίτσε, ο θεωρητικός άνθρωπος – πιο περίπλοκο πράγμα από "τον άνθρωπο που διαβάζει" -είναι αυτός που αντιλαμβάνεται την δράση από μια τελείως εξωτερική προοπτική (δηλαδή,

8 Σ.τ.Μ.: Κάθε κατάσταση είναι μέρος ενός συστήματος σχέσεων, δικτύων, συνδέσεων, εκπομπών και διανομών της εξουσίας. Δείτε σχετικά *Colectivo Situaciones*, 19 y 20. *Apuntes para el nuevo protagonismo social*: η κατάσταση αναφέρεται στη δυνατότητα να κόψουμε το χωρο-χρόνο που είναι "και συνθήκη και προϊόν της ανάδυσης του νοήματος" (σ. 19). "Η κατάσταση δεν παραμένει τοπική. Η κατάσταση αποτελείται από την πρακτική επιβεβαίωση ότι το σύνολο δεν υπάρχει χωριστά από το μέρος του, αλλά στο μέρος" (σ. 26). "Η κατάσταση μπορεί να θεωρηθεί ως 'συγκεκριμένο καθολικό' (concrete universal)". "Μπορούμε μόνο να γνωρίσουμε και να παρέμβουμε στο καθολικό μέσα από μια υποκειμενική λειτουργία εσωτερίκευσης από την οποία είναι δυνατό να αντιμετωπίσουμε τον κόσμο ως ένα συγκεκριμένο στοιχείο της κατάστασης. Κάθε άλλη μορφή σκέψης του κόσμου – ως εξωτερική στην κατάσταση – μας καταδικάζει σε μια αφηρημένη αντίληψη και πρακτική ανικανότητα" (σ. 30).

9 Σ.τ.Μ.: Κυριολεκτικά "de mano en mano" σημαίνει από χέρι σε χέρι. Ο εκδοτικός οίκος δημιουργήθηκε από την φοιτητική ομάδα El Mate, στην οποία άνηκαν αρχικά τα μέλη της *Colectivo Situaciones*. Το mate είναι ένα νοτιο-αμερικάνικο ρόφημα που συνήθως πίνεται σε ομάδες από ένα κύπελο που περνάει από χέρι σε χέρι.

10 Σ.τ.Μ.: οι συγγραφείς χρησιμοποιούν τη λέξη "objetualizar", με τη διπλή έννοια της μεταμόρφωσης σε αντικείμενο της έρευνας και της αντικειμενοποίησης σε αντίθεση με την υποκειμενοποίηση.

που η υποκειμενικότητά του θεσμίζεται με ένα τρόπο που είναι τελείως ανεξάρτητος σε σχέση με την δράση). Με αυτό τον τρόπο, ο θεωρητικός εργάζεται αποδίδοντας μια πρόθεση στο υποκείμενο της δράσης. Ας είμαστε ξεκάθαροι: κάθε απόδοση αυτού του είδους προϋποθέτει, σε σχέση με τον πρωταγωνιστή της παρατηρούμενης δράσης, ένα *συγγραφέα* και μια *πρόθεση*: αποδίδει αξίες και στόχους, και στο τέλος, παράγει “γνώσεις” *επί της* δράσης (και *επί του* δράστη).

Με αυτό τον τρόπο, η κριτική δραστηριότητα παραμένει τυφλή σχετικά με τουλάχιστον δύο ουσιαστικές στιγμές: από τη μια, [είναι τυφλή] όσον αφορά το - εξωτερικό - *υποκείμενο* που εξασκεί την κριτική. Η ερευνήτρια δεν χρειάζεται να ερευνήσει τον εαυτό της. Μπορεί να δομήσει συνεκτικές γνώσεις *επί της* κατάστασης στο βαθμό που - και ακριβώς, χάρη στο γεγονός - ότι παραμένει *απ' έξω*, στην σοφή απόσταση που, υποθετικά, εξασφαλίζει μια κάποια *αντικειμενικότητα*. Και ναι, αυτή η αντικειμενικότητα είναι πρωτότυπη και αποτελεσματική με τον ίδιο τρόπο που δεν είναι παρά η άλλη όψη της βίαιης αντικειμενοποίησης της κατάστασης *επί της* οποίας εργάζεται.

Αλλά υπάρχει ακόμη μια δεύτερη πλευρά στην οποία η κριτική δραστηριότητα παραμένει τυφλή: η ερευνήτρια - στην πράξη της *απόδοσης* - δεν κάνει τίποτα άλλο από το να προσαρμόζει τους πόρους (resources) που είναι διαθέσιμοι στην κατάσταση της διερεύνησής της για τις ερωτήσεις που παρουσιάζονται από το αντικείμενο. Η ερευνήτρια, με αυτό τον τρόπο, συγκροτείται σε μια *μηχανή* που αποδίδει - στο αντικείμενό της - νοήματα, αξίες, ενδιαφέροντα, συγγένειες, αίτια, επιδράσεις, εκλογικεύσεις, προθέσεις και ασυνείδητα πρότυπα.

Και οι δύο αυτές τυφλώσεις, ή ίσως η μια τύφλωση σχετικά με δύο ζητήματα (όσον αφορά το *υποκείμενο* που αποδίδει και όσον αφορά τους πόρους της *απόδοσης*) συγκλίνουν στην διαμόρφωση μιας μοναδικής λειτουργίας: μιας μηχανής που κρίνει το καλό και το κακό σε συμφωνία με ένα σύνολο *διαθέσιμων αξιών*.

Αυτή η τροπικότητα της παραγωγής γνώσης μας θέτει απέναντι σε ένα προφανές δίλημμα. Η παραδοσιακή ακαδημαϊκή έρευνα - με το *αντικείμενό* της, τη *μέθοδο απόδοσής* της και τα *συμπεράσματά* της - αποκτά, φυσικά, χρήσιμες γνώσεις - κυρίως περιγραφικές - σχετικά με τα αντικείμενα που ερευνά. Αλλά αυτή η περιγραφική λειτουργία σε καμία περίπτωση δεν ακολουθεί τη διαμόρφωση του αντικειμένου, επειδή η ίδια η μορφή του αντικειμένου του ίδιου είναι ήδη το αποτέλεσμα της αντικειμενοποίησης. Αυτό συμβαίνει στο βαθμό που η ακαδημαϊκή έρευνα είναι πολύ περισσότερο αποτελεσματική όταν χρησιμοποιεί καλύτερα αυτές τις αντικειμενοποιητικές δυνάμεις. Με αυτό τον τρόπο η *επιστήμη*, και ειδικά εκείνη η επιστήμη που αποκαλείται “*κοινωνική*”, λειτουργεί πολύ περισσότερο ως διαχωρισμός -και πραγματοποίηση - των καταστάσεων στις οποίες συμμετέχει παρά ως εσωτερικό στοιχείο στην δημιουργία των δυνατών εμπειριών (και πρακτικών και θεωρητικών).

Ο ερευνητής προσφέρει τον εαυτό του ως υποκείμενο της *σύνθεσης* της εμπειρίας. Είναι αυτός που εξηγεί την ορθολογικότητα αυτού που συμβαίνει. Και διατηρείται έτσι: ένα αναγκαίο τυφλό σημείο μιας τέτοιας σύνθεσης. Ο ίδιος, ως το υποκείμενο που *αποδίδει το νόημα* συνεχίζει να εξαιρείται από κάθε αυτο-εξέταση. Αυτός και οι πόροι του - οι αξίες του, οι έννοιές του, το βλέμμα του - συντίθενται στην μηχανή που κατηγοριοποιεί, αποδίδει τη συνέχεια, εγγράφει, κρίνει, απορρίπτει και αποβάλλει. Στο τέλος, είναι ο διανοούμενος που “αποδίδει δικαιοσύνη” σχετικά με ζητήματα *αλήθειας*, όσον αφορά τη διαχείριση - ή την προσαρμογή - αυτού που υπάρχει κάτω από τον υπαρκτό ορίζοντα της ορθολογικότητας του παρόντος.

III

Αναφέραμε τη *δέσμευση* και την *αγωνιστικότητα*. Μήπως προτείνουμε την ανωτερότητα του *πολιτικού αγωνιστή* σε σχέση με τον ακαδημαϊκό ερευνητή;

Δεν είναι έτσι. Ο πολιτικός αγώνας είναι επίσης μια πρακτική με ένα αντικείμενο. Ως τέτοια, έχει παραμείνει προσδεδεμένη σε ένα εργαλειακό τρόπο: ένα τρόπο που συνδέεται με άλλες εμπειρίες μιας υποκειμενικότητας που πάντα έχει ήδη συγκροτηθεί, με πρότερες γνώσεις - τις γνώσεις της *στρατηγικής* - που φέρει το φορτίο των παγκόσμιων, πούρων ιδεολογικών δηλώσεων. Ο τρόπος της να

συνδέεται με άλλους είναι *ωφελμιστικός*: δεν υπάρχει ποτέ σχέση εγγύτητας (affinity), πάντα υπάρχει “συμφωνία”· ποτέ συνάντηση, πάντα “τακτική”. Ο πολιτικός αγώνας – περισσότερο η ποικιλία του που συνδέεται με τα κόμματα – με δυσκολία μπορεί να συγκροτηθεί σε μια εμπειρία *αυθεντικότητας* (authenticity). Από την αρχή παραμένει κολλημένος στη *μεταβατικότητα* (transitivity). Αυτό που τον ενδιαφέρει σε μια εμπειρία είναι πάντα “κάτι άλλο” από την ίδια την εμπειρία. Από αυτή την προοπτική, η πολιτική αγωνιστικότητα – και δεν εξαιρούμε τους αγωνιστές της Αριστεράς – είναι τόσο εξωτερική, και επικριτική και αντικειμενοποιητική όσο και η πανεπιστημιακή έρευνα.

Ας προσθέσουμε το γεγονός ότι ο ανθρωπιστής αγωνιστής – ας πουμε οι τύποι που εργάζονται στις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις – δεν ξεφεύγουν από αυτούς τους χειραγωγητικούς μηχανισμούς. Η ανθρωπιστική ιδεολογία – παγκοσμιοποιημένη πια – συγκροτείται από μια εξιδανικευμένη εικόνα ενός *κόσμου* που ήδη έχει διαμορφωθεί, *χωρίς να μπορεί να αλλάξει*, επί του οποίου αυτού που μένει είναι μόνο η δυνατότητα να αφιερώσουμε τις προσπάθειές μας σε εκείνα τα μέρη – λίγο ή περισσότερο εξαιρετικά – όπου η μιζέρια και ο παραλογισμός βασιλεύουν ακόμη.

Όχι μόνο οι μηχανισμοί που αποδεσμεύονται από την ανθρωπιστική αλληλεγγύη περικλείουν κάθε πιθανή δημιουργία, αλλά επίσης φυσικοποιούν – με τα συμπονετικά αποθέματα της αγαθοεργίας και την γλώσσα τους για τον *αποκλεισμό* – τη θυματοποιητική αντικειμενοποίηση που αφαιρεί απ’ όλους και όλες τις υποκειμενοποιητικές και παραγωγικές τους δυνατότητες.

Όταν αναφερόμαστε στη δέσμευση και τον “αγωνιστικό” χαρακτήρα της έρευνας, το κάνουμε μια ακριβή έννοια, συνδεδεμένη με τέσσερις συνθήκες: α) τον χαρακτήρα του κινήτρου που διατρέχει την έρευνα· β) τον πρακτικό χαρακτήρα της έρευνας (η επεξεργασία υποθέσεων πρακτικά τοποθετημένων)· γ) την αξία αυτού που διερευνάται: το αποτέλεσμα της έρευνας είναι μόνο για να συγκρίνεται στην ολότητά του σε καταστάσεις που μοιράζονται τόσο τις προβληματικές που διερευνώνται όσο και ο αστερισμός των συνθηκών και ενδιαφερόντων· και δ) την διαδικασία τέλεσής της: η ανάπτυξή της είναι η ίδια ήδη ένα αποτέλεσμα, και τα αποτελέσματά της οδηγούν σε μια άμεση εντατικοποίηση των τελεστικών διαδικασιών.

IV

Κάθε *εξιδανίκευση* δυναμώνει αυτό το μηχανισμό αντικειμενοποίησης. Αυτό είναι ένα αυθεντικό πρόβλημα για την αγωνιστικότητα της έρευνας.

Η εξιδανίκευση πάντα απορρέει από ένα μηχανισμό απόδοσης (ακόμα και όταν δεν συμβαίνει υπό το πλαίσιο επιστημονικών ή πολιτικών προφάσεων). Επειδή η εξιδανίκευση – όπως κάθε ιδεολογικοποίηση – αποβάλλει από την κατασκευασμένη εικόνα οτιδήποτε θα μπορούσε να προκαλέσει την αποτυχία του ως *ιδανικό* συνέχειας και ολοκλήρωσης.

Αυτό που συμβαίνει, ωστόσο, είναι ότι κάθε ιδανικό – αντίθετα με όσα πιστεύουν οι ιδεαλιστές – είναι πιο πολύ στην πλευρά του θανάτου από την πλευρά της ζωής. Το ιδανικό ακρωτηριάζει την πραγματικότητα από τη ζωή. Το συγκεκριμένο – η ίδια η ζωή – είναι μερικό και αναπόδραστα ακατανόητο, ασαφές και αντιφατικό. *Η ζωή* – στο βαθμό που επιμένει στις δυνατότητες και τις δυναμικές της – δεν χρειάζεται να προσαρμοστεί σε μια εικόνα που της δίνει νόημα ή τη δικαιολογεί. Συμβαίνει το ανάποδο, είναι η ίδια μια δημιουργική πηγή – όχι ένα αντικείμενο ή ο φύλακας – των αξιών της δικαιοσύνης. Στην πραγματικότητα, κάθε ιδέα ενός αγνού ή συνολικού υποκειμένου δεν είναι τίποτα από τη συντήρηση αυτού του ιδανικού.

Αυτός ο μηχανισμός εξιδανίκευσης σαφώς ενεργεί στην μορφή των αποκλεισμένων όπως συνηθίζεται να ορίζονται οι άνεργοι στην Αργεντινή· όπως σημειώσαμε: “Ο αποκλεισμός είναι το μέρος που οι βιοπολιτικές κοινωνίες μας παράγουν για να μπορούν να εντάσσουν ανθρώπους, ομάδες, και κοινωνικές τάξεις σε κατώτερη θέση”¹¹.

11 Σ.τ.Μ.: Δείτε 19 y 20: *Apuntes para el nuevo protagonismo social*, σελ. 100n. Οι αποκλεισμένοι κατασκευάζονται ως υποκείμενα αναγκών, που δεν μπορούν να έχουν δημιουργική αυτο-δραστηριότητα., των οποίων οι πράξεις έχουν πάντα μια ερμηνεία εκ των προτέρων. Οι έννοιες των ανέργων και αποκλεισμένων, οι οποίες προέρχονται από το εξωτερική

Επομένως, η εξιδανίκευση υποκρύπτει μια λειτουργία που είναι αναντίρρητα συντηρητική: πίσω από την αγνότητα και το αίτημα δικαιοσύνης που φαίνονται να είναι η προέλευσή της, κρύβεται – ακόμη μια φορά – η ρίζα των κυρίαρχων αξιών. Επομένως και η δίκαιη εικόνα του ιδεαλιστή: θέλει να είναι δίκαιος, με άλλα λόγια, θέλει να υλοποιήσει, να κάνει αποτελεσματικές, τις αξίες που θεωρεί καλές. Ο ιδεαλιστής δεν κάνει τίποτα άλλο από το να προβάλλει αυτές τις αξίες στο εξιδανικευμένο άτομο (σε αυτό το σημείο αυτό που ήταν πολλαπλό και πολύπλοκο γίνεται *αντικείμενο* ενός ιδανικού) χωρίς να αναρωτιέται για τις δικές του αξίες: δηλαδή, χωρίς να έχει μια υποκειμενική εμπειρία που να τον μεταμορφώνει. Αυτός ο μηχανισμός αποκαλύπτεται ως το πιο σοβαρό εμπόδιο για τον αγωνιστή ερευνητή. Ξεκινώντας από υπόγειες και σχεδόν ανεπαίσθητες μορφές, η εξιδανίκευση σιγά σιγά παράγει μια σχεδόν *αγεφύρωτη απόσταση*. Αυτό συμβαίνει στο βαθμό που ο αγωνιστής ερευνητής δεν καταφέρνει να δει παρά μόνο τις δικές του προβολές σε εκείνο που είναι ήδη πλήρες.

Αυτός είναι ο λόγος που αυτή η δραστηριότητα δεν μπορεί να υπάρξει εκτός και αν λάβει χώρα μια πολύ σοβαρή δουλειά *επί* της ίδιας της ερευνητικής συλλογικότητας: με άλλα λόγια, δεν μπορεί να υπάρξει αν δεν γίνει σοβαρή έρευνα στην ίδια τη συλλογικότητα, αν δεν αλλάξει η ίδια, αν δεν ξανασηματιστεί μέσα από τις εμπειρίες στις οποίες συμμετέχει, αν δεν αναθερήσει τα ιδανικά και τις αξίες που έχει στην καρδιά της, αν δεν ασκεί κριτική συνεχώς στις ιδέες και τα διαβάσματά της, και τελικά, αν δεν αναπτύσσει πρακτικές σε όλες τις πιθανές κατευθύνσεις¹².

Αυτή η ηθική διάσταση υποδεικνύει ακριβώς την πολυπλοκότητα της αγωνιστικότητας της έρευνας: την υποκειμενική εργασία της αποδόμησης κάθε τάσης προς την αντικειμενοποίηση. Με άλλα λόγια: *το να κάνεις έρευνα χωρίς αντικείμενο*.

Όπως στη *γενεαλογία*, όλη η δουλειά γίνεται στο επίπεδο της *κριτικής των αξιών*. Αφορά την διεύδυση και την καταστροφή “των αγαλμάτων” της, όπως βεβαιώνει ο Νίτσε. Αλλά αυτή η δουλειά που προσανατολίζεται *από* – και *προς* – τη *δημιουργία αξιών* δεν γίνεται με τον απλό “στοχασμό”. Απαιτεί μια ριζική κριτική των κυρίαρχων αξιών. Και γι’ αυτό υπονοεί μια προσπάθεια *αποδόμησης* των κυρίαρχων μορφών της αντίληψης (*ερμηνεία, απόδοση αξίας*). Επομένως δεν υπάρχει δημιουργία αξιών χωρίς την παραγωγή μιας υποκειμενικότητας που να μην μπορεί να υποβληθεί σε ριζική κριτική.

V

Μια ερώτηση γίνεται προφανής: είναι δυνατή μια τέτοια έρευνα χωρίς την ίδια στιγμή να τίθεται σε κίνηση μια διεργασία *αγάπης* (*falling in love*); Πως μπορεί ο δεσμός ανάμεσα στις δυο εμπειρίες να είναι δυνατός χωρίς ένα ισχυρό αίσθημα *αγάπης* ή *φιλίας*;

Πράγματι, η εμπειρία της αγωνιστικότητας της έρευνας μοιάζει με την εμπειρία ενός ερωτευμένου ανθρώπου, με τη συνθήκη ότι με την *αγάπη* καταλαβαίνουμε αυτό που μια συγκεκριμένη μακρά

ματιά της κυβέρνησης, των ΜΜΕ, των ΜΚΟ, και των περισσότερων ακαδημαϊκών, έχουν το αποτέλεσμα να μειώνουν την ένταση και τη δύναμη των αληθινών ανθρώπων που έγιναν φτωχοί από το νεοφιλελευθερισμό. Σε αντίθεση, τα κινήματα ανέργων εργατών αυτοαποκαλούνται “*riqueteros*”, μια υποκειμενικότητα που δεν περιορίζεται στις αντιπαραθέσεις που είναι μέρος των αποκλεισμών δρόμων στις οποίες αναφέρεται αλλά επίσης προσδίδει έναν αγώνα για αξιοπρέπεια ο οποίος ξεπερνά μια απαίτηση ενσωμάτωσης στη κοινωνία της μισθωτής εργασίας.

12 Σ.τ.Μ.: Αυτές οι πρακτικές με τις πολλαπλές κατευθύνσεις, η καθεμία από τις οποίες έχει συγκροτήσει μια σημαντική στιγμή στην ανάπτυξη της *Colectivo Situaciones*, περιλαμβάνουν την συμμετοχή σε διαδικασίες συλλογικής σκέψης μερικών από τις πιο δημιουργικές εκφράσεις της νέας πρωταγωνιστικότητας της Αργεντινής, δηλ. το κίνημα ανέργων εργατών της περιοχής του Solano, στο ευρύτερο Buenos Aires· το κίνημα αγεργατών της βόρειας επαρχίας του Santiago del Estero· τους HIJOS, την οργάνωση των παιδιών των εξαφανισθέντων κατά τη διάρκεια της δικτατορίας· τους *Creciendo Juntos*, ένα εναλλακτικό σχολείο που διευθύνεται από αγωνιστές δασκάλους· αρκετές περιπτώσεις από τις συνελεύσεις γειτονιάς και το τώρα ανενεργό δίκτυο ανταλλαγών, και ένα αριθμό άλλων ομάδων, που περιλαμβάνει συλλογικότητες εναλλακτικών μέσων και τέχνης όπως το *Grupo de Arte Callejero*. Οι πρακτικές της *Colectivo Situaciones* περιλαμβάνουν επίσης συναντήσεις με διανοούμενους και στην Αργεντινή – με τους Horacio González, León Rozitchner, και τους εκδότες του περιοδικού *La Escena Contemporánea* – και στο εξωτερικό – με τους Antonio Negri, Paolo Virno, Maurizio Lazzarato, John Holloway, τους ιστορικούς ηγέτες των θρυλικών MLN Tupamaros της Αργεντινής, και αρκετές συλλογικότητες, όπως την ιταλική *Derive Approdi* και τις ισπανίδες *Precarias a la Deriva*. Πολλές από αυτές τις συναντήσεις έχουν οδηγήσει σε συνεντεύξεις που έχουν δημοσιευθεί.

φιλοσοφική παράδοση – η υλιστική – καταλαβαίνει: δηλαδή, όχι κάτι που συμβαίνει σε κάποιον σε σχέση με τον/την άλλη, αλλά μια διεργασία η οποία ως τέτοια *χρειάζεται* δύο ή περισσότερους/ες¹³. Μια τέτοια σχέση αγάπης συμμετέχει χωρίς τη μεσολάβηση μιας διανοητικής απόφασης: μάλλον, η ύπαρξη των δυο ή περισσότερων διαπερνάται από αυτή την κοινή εμπειρία. Δεν είναι μια ψευδαίσθηση, αλλά μια αυθεντική εμπειρία αντι-ωφελισμού, που μετατρέπει το 'δικό μου' στο 'κοινό'.

Στην αγάπη, στην φιλία, αντίθετα με τους μηχανισμούς που περιγράψαμε πρωτύτερα, δεν υπάρχει ούτε αντικειμενικότητα ούτε εργαλειακότητα. Κανένα άτομο δεν γλιτώνει από αυτό που μπορεί να κάνει ο δεσμός, ούτε βγαίνει αμόλυντο από το δεσμό. Κανείς δεν βιώνει την αγάπη ή τη φιλία με αθώο τρόπο: όλοι και όλες βγαίνουν από αυτά ανασυγκροτημένοι. Αυτές οι δυνάμεις (*potencias*) – η αγάπη και η φιλία – έχουν τη δύναμη να συγκροτούν, να χαρακτηρίζουν, και να ξαναφτιάχνουν τα υποκείμενα που αγγίζουν.

Αυτός η αγάπη – ή η φιλία – συγκροτείται ως μια σχέση που καθιστά απροσδιόριστο αυτό που μέχρι εκείνη τη στιγμή διατηρείτο ως ατομικότητα, συνθέτοντας μια ενοποιημένη μορφή που αποτελείται από περισσότερα του ενός ατομικά σώματα. Και, την ίδια στιγμή, ένας τέτοιος προσδιορισμός των ατομικών σωμάτων που συμμετέχουν σε αυτή τη σχέση προκαλούν την αποτυχία όλων των μηχανισμών αφαίρεσης – εργαλείων που μετατρέπουν τα σώματα σε ποσοτικοποιημένα, *απαράλλαχτα* αντικείμενα-, τόσο χαρακτηριστικών των καπιταλιστικής αγοράς όπως οι άλλοι μηχανισμοί της αντικειμενοποίησης που αναφέραμε.

Επομένως θεωρούμε αυτή την αγάπη μια συνθήκη της αγωνιστικής έρευνας.

Σε αυτό το βιβλίο αναφερόμαστε αρκετές φορές σε αυτή τη διεργασία της *φιλίας* ή της αγάπης, με το - λιγότερο συμβιβαστικό – όνομα της *σύνθεσης* (*composition*). Διαφορετική από την *άρθρωση* (*articulation*), η σύνθεση δεν είναι μόνο διανοητική¹⁴. Δεν βασίζεται στα ενδιαφέροντα ούτε στα κριτήρια (πολιτικής ή άλλου τύπου) ευκολίας. Σε αντίθεση με τις (στρατηγικές ή τακτικές, μερικές ή ολικές) “συμφωνίες” ή “συμμαχίες” που βασίζονται στις συμπτώσεις που εκφράζονται σε ένα κείμενο, η σύνθεση είναι λίγο πολύ ανεξήγητη, και ξεπερνά οτιδήποτε θα μπορούσε κάποιος να πει για εκείνη. Στην πραγματικότητα -τουλάχιστον όσο διαρκεί – είναι πολύ περισσότερο έντονη από κάθε συμβιβασμό που είναι μόνο πολιτικός ή ιδεολογικός.

Η αγάπη και η φιλία μας μιλούν για την αξία της ποιότητας έναντι της ποσότητας: το συλλογικό σώμα που συντίθεται από άλλα σώματα δεν αυξάνει τη δύναμή του σύμφωνα με την απλή ποσότητα των ατομικών συστατικών του, αλλά σε σχέση με την *ένταση* του δεσμού που τα ενώνει.

VI

Η αγάπη και η φιλία, λοιπόν: η αγωνιστικότητα της έρευνας δεν σκοπεύει να είναι μια καινούρια *κομματική γραμμή*. Εργάζεται – αναγκαία – σε άλλο πλάνο.

Αν διατηρήσουμε τη διάκριση ανάμεσα στην “πολιτική” (κατανοούμενη ως τη μάχη για εξουσία) και στις κοινωνικές πρακτικές στις οποίες έρχονται στο προσκήνιο διεργασίες παραγωγής κοινωνικότητας ή αξιών, τότε μπορούμε να διακρίνουμε ανάμεσα στον πολιτικό αγωνιστή (που βασίζει το λόγο του/της σε ένα συγκεκριμένο σύνολο βεβαιοτήτων) και στην στρατευμένη ερευνήτρια (που οργανώνει την

13 Σ.τ.Μ.: Αυτή η υλιστική παράδοση της έννοιας του έρωτα περιλαμβάνει το Σπινόζα και τις πρόσφατες αναγνώσεις της φιλοσοφίας τους από τον Antonio Negri και τον Gilles Deleuze. Ο Negri σημειώνει ότι η αγάπη συγκροτεί την πληθωρικότητα, το ξεχείλισμα του είναι στον ηθικό υλισμό του Σπινόζα (δες Antonio Negri, *The Savage Anomaly: the power of Spinoza's metaphysics and politics*, Minneapolis 1991, p. 152ss.). Για τους Deleuze & Guattari, ο έρωτας και η φιλία ορίζουν τη σχέση εμμένειας ανάμεσα στο φιλόσοφο και στην έννοια που δημιουργεί (*What is Philosophy?* New York 1994, pp. 1-12).

14 Σ.τ.Μ.: Η κριτική της άρθρωσης αναπτύσσεται πλήρως από τη Colectivo Situaciones στο τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου τους *19 y 20: Apuntes para el nuevo protagonismo social*. Η άρθρωση είναι η μορφή σχέσης που καθιερώθηκε από την ηγεμονία, στην οποία τα διαφορετικά μέρη του δικτύου διευθετούνται γύρω από ένα κέντρο. Σε αυτή την σχέση, το να είσαι μέρος του δικτύου συγκροτεί μια νόρμα και η διάσπαση εμφανίζεται ως μειονέκτημα των μερών. Σε αντίθεση, οι σχέσεις σύνθεσης οδηγούν στο σχηματισμό πολλαπλών αντιεξουσιών οι οποίες σχηματίζουν διάχυτα και εκκεντρικά δίκτυα.

προοπτική της στη βάση κριτικών ερωτημάτων σχετικά με αυτές τις βεβαιότητες).

Ωστόσο, αυτή είναι μια διάκριση που συχνά χάνεται από την οπτική μας όταν μια κοινωνική πρακτική παρουσιάζεται ως ένα πρότυπο και χωρίς έγνοια μετατρέπεται στην πηγή μιας ακόμα κομματικής γραμμής.

Με κάποιο τρόπο, λοιπόν, κάποιοι/ες νόμισαν ότι είδαν τη γέννηση μιας “καταστασιακής” γραμμής, ως ένα εξιδανικευμένο προϊόν της γλώσσας – ή ακόμα και της *εξειδικευμένης γλώσσας (jargon)* – της έκδοσης και της εικόνας που -προφανώς- μεταδίδει το περιοδικό¹⁵ – τουλάχιστον σε μερικές αναγνώσεις – της εμπειρίας/πειράματος αγώνα με την οποία συνεργαστήκαμε.

Δυσφημιστές και υποστηρικτές αυτής της νέας γραμμής έχουν δημιουργήσει από αυτή ένα μοτίβο διαφωνιών και συνομωσιών. Από αυτή την άποψη, δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα άλλο από το να παραδεχτούμε ότι από όλες τις πιθανές εκβάσεις αυτής της συνάντησης, αυτές οι *αντιδράσεις* ελάχιστα μας κινητοποιούν, και εξαιτίας της έκδηλης μη-παραγωγικότητας που προκύπτει από τέτοιες αποκηρύξεις και προσχωρήσεις και εξαιτίας του τρόπου στον οποίο τέτοιες εξιδανικεύσεις (είτε θετικές είτε αρνητικές) συνήθως αντικαθιστούν μια πιο κριτική προοπτική απέναντι σε εκείνους που τις έκαναν εν πρώτοις. Επομένως, μια υπερβολικά κλειστή θέση υιοθετείται γρήγορα για κάτι που υποτίθεται ότι είναι μια ανοιχτή άσκηση.

VII

Ας κάνουμε άλλο ένα βήμα στη δόμηση της έννοιας της έρευνας *δίχως* αντικείμενο, μιας σκέψης που ανθίσταται να γίνει μια ‘γνώση’. Η *εσωτερικότητα (interiority)* και η *εμμένεια (immanence)* δεν είναι απαραίτητα ταυτόσημες διαδικασίες.

Το εντός και το εκτός, η *ένταξη* και ο *αποκλεισμός*, είναι κατηγορίες της *κυρίαρχης ιδεολογίας* (αν μας επιτρέπεται μια τέτοια έκφραση): συνήθως κρύβουν περισσότερα απ’ όσα αποκαλύπτουν. Η αγωνιστικότητα της έρευνας δεν αφορά το να είσαι μέσα σε μια κοινωνική πρακτική, αλλά το να δουλεύεις *μέσα* στην εμμένεια.

Ας πούμε ότι η διαφορά μπορεί να παρουσιαστεί με τους ακόλουθους όρους: το *εσωτερικό* (και επομένως και το *εξωτερικό*) ορίζει μια θέση που οργανώνεται από ένα συγκεκριμένο *όριο (boundary)* που θεωρούμε *σχετικό*.

Το εντός και το εκτός αναφέρονται στην θέση ενός σώματος ή στοιχείου σε σχέση με μια διάζευξη ή ένα σύνορο. Το να είσαι εντός σημαίνει επίσης – σε αυτή τη γραμμή – το να μοιράζεσαι μια κοινή ιδιοκτησία, που μας κάνει να ανήκουμε στο ίδιο *σύνολο*.

Αυτό το σύστημα αναφορών θέτει ερωτήματα για το χώρο όπου τοποθετούμαστε: την εθνικότητα, την κοινωνική τάξη, ή ακόμη και την θέση όπου επιλέγουμε να τοποθετηθούμε απέναντι στις... επόμενες εκλογές, την στρατιωτική εισβολή στην Κολομβία ή το πρόγραμμα της συνδρομητικής τηλεόρασης.

Σε αυτό το άκρο, το “αντικειμενικό” ανήκειν (*belonging* – που προέρχεται από την παρατήρηση μιας κοινής ιδιοκτησίας), και το “υποκειμενικό” ανήκειν (που προέρχεται από την *επιλογή* απέναντι σε κάτι) συγκλίνουν για την ευτυχία των κοινωνικών επιστημών: *αν είμαστε* άνεργοι εργάτες μπορούμε να *επιλέξουμε* να μπούμε σε κάποιο κίνημα *riquetero*· *αν είμαστε* μεσαίας τάξης μπορούμε να *επιλέξουμε* να γίνουμε μέρος κάποιας συνέλευσης γειτονιάς. Μέσω του *καθορισμού (determination)* – το συλλογικό ανήκειν στην ίδια ομάδα, σε αυτή την περίπτωση την κοινωνική τάξη – η επιλογή (η ομάδα των κοινών με την οποία θα ομαδοποιηθούμε) γίνεται δυνατή – και επιθυμητή.

Και στις δυο περιπτώσεις το να είσαι μέσα συνεπάγεται ότι σέβεται ένα προϋπάρχον σύνορο που

15 Σ.τ.Μ.: Εδώ αναφέρεται στη σειρά τετραδίων έρευνας που δημοσίευσε η Situaciones στον οίκο τους De man en mano. Κάθε ένα από αυτά τα τετράδια συνοψίζει την δραστηριότητα αγωνιστικής έρευνας της Colectivo Situaciones με ένα άλλο κάθε φορά κίνημα από τα κάτω (grassroots).

διαμοιράζει τους χώρους και το ανήκειν σε ένα λιγότερο ή περισσότερο αθέλητο τρόπο. Δεν αφορά την απάρνηση των δυνατοτήτων που προέρχονται από τη στιγμή της επιλογής – η οποία μπορεί να είναι, όπως στην περίπτωση αυτών των παραδειγμάτων, πολύ υποκειμενοποιητική -, αλλά τη διάκριση του ίδιου του “είναι” και του “εσωτερικού” του (ή του “εξωτερικού” του, δεν έχει σημασία), από τους μηχανισμούς της υποκειμενικής παραγωγής που εγείρονται από την ανυπακοή σε αυτά τα πεπρωμένα. Στο τέλος, δεν πρόκειται τόσο για την αντίδραση απέναντι σε ήδη κωδικοποιημένες επιλογές όσο για το να παράγουμε τους όρους της κατάστασης εμείς οι ίδιοι.

Με αυτή την έννοια έχει σημασία να παρουσιάσουμε την εικόνα της εμμένειας ως κάτι άλλο από το απλό να είσαι εντός.

Η *εμμένεια* αναφέρεται σε ένα τρόπο διαμονής στην κατάσταση (*inhabiting the situation*) και εργάζεται από την σύνθεση (*composition*) – την αγάπη ή την φιλία – με σκοπό να επιφέρει *νέα εφικτά υλικά* μιας τέτοιας κατάστασης. Η εμμένεια είναι συστατικό συν-ανήκειν (*constituent co-belonging*) που διατρέχει εγκάρσια ή διαγώνια τις αναπαραστάσεις του “εσωτερικού” και του “εξωτερικού”. Ακριβώς εκεί όπου η εσωτερικότητα (*interiority*) απαιτεί ένα τρόπο ύπαρξης που δεν εξαντλείται στο ανήκειν ή στην πρόσδεση, η εμμένεια υπονοεί τη διαμονή στην κατάσταση, ανοίγοντάς την στις πιθανές δυναμικότητες της σύνθεσης.

Ανακεφαλαιώνοντας: η *εμμένεια*, η *κατάσταση*, η *σύνθεση* είναι εσωτερικές έννοιες στην εμπειρία της αγωνιστικότητας της έρευνας. Είναι χρήσιμα ονόματα για τις λειτουργίες που οργανώνουν ένα κοινό και, πάνω απ' όλα, *συστατικό (constitutive) γίνεσθαι*. Αν σε μια άλλη εμπειρία γίνονται επαγγελματική γλώσσα μιας νέας πολιτικής γραμμής ή κατηγορίες μιας μοδάτης φιλοσοφίας – κάτι που δεν μας ενδιαφέρει καθόλου - θα αποκτήσουν σίγουρα ένα νέο νόημα στη βάση εκείνων των *χρήσεων* που δεν είναι *δικές μας*.

Η λειτουργική διαφορά ανάμεσα στο “εσωτερικό” της αναπαράστασης (το θεμέλιο του *ανήκειν* και της *ταυτότητας*) και στη *σύνδεση* της εμμένειας (το συστατικό γίνεσθαι) έχει να κάνει με την μεγαλύτερη *διαθεσιμότητα* που μας αποδίδει η δεύτερη για να συμμετέχουμε σε νέες *κοινωνικές πρακτικές*.

VIII

Φαίνεται ότι έχουμε φτάσει στην παραγωγή μιας διαφοράς ανάμεσα στην *αγάπη* – *φιλία* και τις μορφές αντικειμενοποίησης ενάντια στις οποίες η – επισφαλής, επιμένουμε – μορφή του στρατευμένου ερευνητή προσπαθεί να εναντιωθεί.

Ωστόσο, δεν έχουμε ακόμα εισέλθει στο – ουσιαδές – ζήτημα της ιδεολογικοποίησης της αντιπαράθεσης.

Ο αγώνας ενεργοποιεί τις δυνατότητες, τους πόρους, τα ιδανικά και την αλληλεγγύη. Ως τέτοιος μας μιλά για μια ζωτική προδιάθεση, για την αξιοπρέπεια. Σε εκείνη, ο κίνδυνος του θανάτου δεν επιδιώκεται ούτε επιθυμείται. Επομένως το μήνυμα των νεκρών συντρόφων δεν είναι ποτέ πλήρες, αλλά επώδυνο. Ο δραματικός χαρακτήρας του αγώνα γίνεται ωστόσο, κοινότυπος, όταν η αντιπαράθεση ιδεολογικοποιείται, στο σημείο που προβάλλεται ως νόημα που αποκλείει.

Όταν αυτό συμβαίνει, δεν υπάρχει χώρος για έρευνα. Όπως γνωρίζουμε, η ιδεολογία και η έρευνα έχουν αντίθετες δομές: ενώ η πρώτη συγκροτείται από ένα σετ βεβαιιοτήτων, η δεύτερη υπάρχει μόνο στη βάση μιας γραμματικής ερωτήσεων.

Ωστόσο ο αγώνας – ο απαραίτητος, ευγενής αγώνας – δεν οδηγεί από μόνος του στην εξύψωση της αντιπαράθεσης ως το κυρίαρχο νόημα της ζωής. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το όριο μπορεί να φαίνεται πολύ λεπτό στην περίπτωση μιας οργάνωσης σε διαρκή αγώνα όπως οι *riqueteros*, και όμως, το να θεωρήσουμε αυτό το σημείο ως δεδομένο θα σημαίνει να κρίνουμε εκ των προτέρων.

Αντίθετα με την αγωνιστική υποκειμενικότητα που συνήθως υποστηρίζεται από ένα νόημα που

αποδίδεται από την ακραία πόλωση της ζωής – την ιδεολογικοποίηση της σύγκρουσης¹⁶ –, οι εμπειρίες που αναζητούν να συγκροτήσουν μια άλλη κοινωνικότητα είναι πολύ ενεργές προσπαθώντας να μην πέσουν στη *λογική της αντιπαράθεσης*, σύμφωνα με την οποία η πολλαπλότητα της εμπειρίας ανάγεται σε αυτό το κυρίαρχο σημαίνον.

Η *αντιπαράθεση* μόνη της, δεν *δημιουργεί αξίες*. Ως τέτοια δεν ξεπερνά την αναδιανομή των κυρίαρχων αξιών.

Το αποτέλεσμα ενός πολέμου μας δείχνει ποιος θα απαλλοτριώσει την ύπαρξη. Ποιος θα έχει το δικαίωμα ιδιοκτησίας των αγαθών και των αξιών που υπάρχουν.

Αν ο αγώνας δεν *αλλάζει* τη “δομή των νοημάτων και των αξιών” παρακολουθούμε μόνο την αλλαγή των ρόλων, που είναι η εγγύηση της επιβίωσης της ίδιας της δομής.

Όταν φτάσουμε σε αυτό το σημείο, δυο εντελώς διαφορετικές εικόνες της δικαιοσύνης – επειδή τελικά περί αυτού πρόκειται – διαγράφονται μπροστά μας. Από τη μια, ο αγώνας αφορά την ικανότητα να χρησιμοποιούμε τη *μηχανή της δικαιοσύνης* (*judging machine*). Το να αποδίδουμε δικαιοσύνη συνεπάγεται να αποδίδουμε αυτό που θεωρείται δίκαιο. Αφορά την ερμηνεία της διανομής των υπάρχοντων αξιών με άλλο τρόπο. Από την άλλη πλευρά, ο αγώνας μας προτείνει ότι αφορά το να γίνουμε δημιουργοί αξιών, εμπειριών, κόσμων.

Γι' αυτό κάθε αγώνας που δεν εξιδανικεύεται έχει αυτές τις δυο κατευθύνσεις που ξεκινούν από την αυτο-επιβεβαίωση: προς τα 'μέσα' και προς τα 'έξω'.

IX

Η αγωνιστική έρευνα δεν ψάχνει για μια εμπειρία *πρότυπο*. Επιπλέον, υποστηρίζει – με επιμονή – ότι διάκειται ενάντια στην ύπαρξη τέτοιων ιδανικών. Θα ειπωθεί – και με κάποια λογική – ότι ένα πράγμα είναι να λέμε αυτή την αρχή και κάτι άλλο τελείως διαφορετικό είναι να την κατορθώνουμε πρακτικά. Κάποιος θα μπορούσε επίσης να καταλήξει – και εδώ αρχίζουν οι αμφιβολίες μας – ότι για να γίνει πραγματικότητα αυτή η ευγενής αρχή θα ήταν αναγκαίο να αποσαφηνίσουμε “την κριτική μας” (*make our criticism explicit*). Αν κοιτάξουμε με προσοχή αυτή την απαίτηση, θα βλέπαμε σε ποιο βαθμό αυτό που μας ζητούν είναι να *διατηρήσουμε το πρότυπο* – τώρα με αρνητικό τρόπο – για να συγκρίνουμε την *πραγματική εμπειρία με το ιδανικό πρότυπο*, ένας μηχανισμός που χρησιμοποιείται από τις κοινωνικές επιστήμες για να εξάγουν τις “κριτικές διαπιστώσεις” τους (*critical judgements*).

Όπως μπορούμε να δούμε, η ανάπτυξη μιας καινούριας εικόνας της σκέψης από μια πρακτική εμπειρία της παράγωγής γνώσης δεν είναι ένα ελάχιστον ζήτημα, επειδή αφορά μορφές δικαιοσύνης (και η κρίση -*judgement*- δεν είναι τίποτα άλλο από την νομική μορφή της δικαιοσύνης). Αυτό το άρθρο δεν μπορεί να προσφέρει κάτι που να μοιάζει με νομικό γεγονός, ούτε να παρέχει τους πόρους για να γίνουν κρίσεις σε άλλες συνθήκες. Το αντίθετο μάλλον συμβαίνει: αν προσπαθήσαμε κάτι ως “συγγραφείς” είναι να προσφέρουμε μια εικόνα διαμετρικά αντίθετη στην δικαιοσύνη, με άλλα λόγια, μια δικαιοσύνη που να βασίζεται στη *σύνθεση*. *Και τι προσφέρει αυτό; Δεν υπάρχουν προκαθορισμένες απαντήσεις.*

Για πάντα,
Σεπτέμβρης 2003.

16 Σ.τ.Μ.: Τα κινήματα που συνθέτουν αυτό που η Colectivo Situaciones ορίζει ως την νέα πρωταγωνιστικότητα της Αργεντινής, εκείνα με τα οποία εξασκεί την αγωνιστικότητα της έρευνας, χαρακτηρίζονται από μια άρνηση να συγκροτηθούν ως μετωπιαίοι αντίπαλοι. Σαν τους Ζαπατίστας, απορρίπτουν τη λογική της αντιπαράθεσης και αντίθερα, επενδύουν με προσοχή στη δημιουργία εμπειριών, πρακτικών, και σχεδίων που επιβεβαιώνουν την επιθυμία να επεκτείνουν τη ζωή. “Ανάμεσα στην εξουσία που καταστρέφει και τις πρακτικές της αντιεξουσίας υπάρχει μια ουσιαδής ασυμμετρική σχέση” (Colectivo Situaciones, *El silencio de los caracoles*, www.situaciones.org επίσκεψη στις 11 Ιανουαρίου 2004).